

Остапчук Р.В., студент
Густі А.В., студент
Шамрай В.І., к.т.н., доц.

Факультет гірничої справи, природокористування та будівництва
Державний університет «Житомирська політехніка»

ОХОРОНА НАДР В УКРАЇНІ ТА ЄС

Вступ

Охорона надр є однією з ключових складових сталого розвитку, адже раціональне використання мінерально-сировинних ресурсів сприяє забезпеченню економічної стабільності, екологічної безпеки та соціального добробуту. В умовах євроінтеграції Україна зобов'язана адаптувати своє законодавство та підходи до охорони надр відповідно до вимог Європейського Союзу (ЄС). Досвід країн ЄС може стати основою для вдосконалення української системи управління надрами, зменшення екологічних ризиків та підвищення ефективності використання ресурсів.

Значення охорони надр

Надра є джерелом природних ресурсів, необхідних для функціонування різних галузей промисловості. Охорона надр передбачає:

1. Раціональне використання запасів корисних копалин.
2. Зменшення екологічного впливу гірничодобувної діяльності.
3. Забезпечення безпеки гірничих робіт.
4. Відновлення порушених екосистем після завершення видобувних робіт.

Недотримання цих принципів може призводити до виснаження ресурсів, забруднення ґрунтів, вод та атмосфери, а також до соціальних конфліктів через незадовільний стан довкілля.

Законодавча база охорони надр в Україні

В Україні охорона надр регулюється низкою законодавчих актів:

1. **Кодекс України про надра.** Визначає основні принципи використання надр, їх охорони та відновлення.
2. **Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища".** Регламентує екологічні аспекти гірничодобувної діяльності.
3. **Державні будівельні норми (ДБН).** Встановлюють вимоги до рекультивації земель після завершення видобутку корисних копалин.
4. **Державна стратегія управління природними ресурсами.** Містить положення щодо раціонального використання надр.

Незважаючи на існуючу нормативну базу, її ефективність часто залишається низькою через недостатній контроль, слабкий рівень впровадження сучасних технологій та брак фінансування.

Європейський підхід до охорони надр

У Європейському Союзі охорона надр є невід'ємною частиною екологічної політики. Основним документом у цій сфері є **Директива 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості**, яка регулює:

1. Зберігання, переробку та утилізацію відходів видобувної промисловості.
2. Рекультивацію земель, порушених гірничими роботами.
3. Забезпечення екологічної безпеки при видобутку корисних копалин.

Також у рамках політики сталого розвитку ЄС реалізуються такі заходи:

- **Моніторинг надр.** Використання сучасних геоінформаційних систем (ГІС) для аналізу стану надр.
- **Раціональне використання ресурсів.** Оптимізація видобутку, переробки та використання корисних копалин для зменшення втрат.
- **Захист від забруднення.** Обов'язкове впровадження технологій, які знижують вплив гірничодобувної діяльності на довкілля.

Шляхи вдосконалення системи охорони надр в Україні

Для адаптації української системи охорони надр до стандартів ЄС необхідно реалізувати такі заходи:

1. **Гармонізація законодавства.**

Приведення нормативно-правової бази України у відповідність до директив ЄС, зокрема Директиви 2006/21/ЄС.

2. **Впровадження сучасних технологій.**

Застосування цифрових технологій, автоматизація процесів моніторингу та використання екологічно безпечних методів видобутку.

3. **Підвищення ефективності контролю.**

Створення незалежних інспекцій для контролю за використанням надр і рекультивацією земель.

4. Освіта та навчання.

Підготовка спеціалістів у сфері раціонального використання ресурсів і екологічної безпеки.

5. Державна підтримка та інвестиції.

Стимулювання підприємств до використання екологічних технологій через субсидії, податкові пільги та гранти.

6. Міжнародна співпраця.

Залучення європейських партнерів до спільних проєктів у сфері моніторингу та охорони надр.

Переваги вдосконалення системи охорони надр

Запровадження європейського досвіду в управлінні надрами дає такі переваги:

1. **Економічна ефективність.** Оптимізація використання ресурсів сприяє зниженню витрат.

2. **Екологічна безпека.** Зменшення забруднення довкілля завдяки сучасним технологіям.

3. **Соціальна відповідальність.** Підвищення рівня довіри до підприємств гірничодобувної галузі.

4. **Конкурентоспроможність.** Україна зможе залучати міжнародні інвестиції у гірничодобувний сектор.

Висновок

Охорона надр є важливим напрямком екологічної політики, що вимагає комплексного підходу до управління природними ресурсами. Україна має всі передумови для вдосконалення своєї системи охорони надр на основі досвіду ЄС. Гармонізація законодавства, впровадження сучасних технологій та посилення контролю забезпечать сталий розвиток гірничодобувної галузі, екологічну безпеку та ефективне використання природних багатств.